

2880

1

Tandvärk.

Om hur en skräddare, kallad "Litena Johannes", (från Hjortsberga) botade tandvärk: Han skrev upp den sjukes namn på en vägg inne i ett skåp. Det var ett mycket märkvärdigt skåp, som ingen obehörig fick blicka in i. Skåpet var fullständigt mörkt, och man kom in i detsamma genom en löndörr. Den sjuke slapp sin tandvärk i samma ögonblick som hans namn blivit uppskrivet på den omtalade väggen.

Klok gubbe.

I Öja (Ellanda) fanns för mycket länge sedan en man, som kunde göra folk skottfria. För detta brukade han taga ett halvt stop brännvin i betalning. En torpare under Engaholm, Sandberg från Hitö, hade strax före en resa till Tyskland varit hos denne man och blivit skottfri. Under sin vistelse i Tyskland kom han med i ett krig. Vid ett anfall såg ett av de högre befälen en kula, som susade mot Sandberg, och han utbrast då: "Nu blev du skjuten, Sandberg!" - "Nä men", svarade Sandberg. Vid närmare undersökning såg man, att kulan genomborrat rocken både framtill och baktill utan att ha skadat kroppen. Kulan hade nämligen gått omkring mellan rocken och kroppen.

Hur man tar rätt på tjuvar.

I Hjortsberga fanns för cirka 50 år sedan en skräddare, "Litena Johannes", som kunde hjälpa folk vid alla möjliga tillfällen. Han kunde t.o.m. ta rätt på tjuvar. Då han en gång kom till Engaholm för att sy kläder, infann sig en gumma hos honom för att få reda på, vem som stulit hennes väv. Hon hade haft en väv ute till blekning, och väven hade en natt blivit stulen. Johannes fyllde ett stort fat med vatten. Sedan vattenytan hade blivit jämn, fick gumman under absolut tystnad stiga intill fatet och se på vattenytan. Där såg hon mycket riktigt, hur en man, kallad "John i Skåningagård" (vid Alvesta) och som hon mycket väl kände till, stal hennes väv. Han rullade ihop den, tog den under armen och smög sig försiktigt bort.

2880 ^{4/1}

4

Hur man skände ut bössor.

Man plockade sönder bössan och fyllde pipan med jäst. Pipan och de övriga delarna nedlades sedan i vatten, som rann mot norr. Bössan ~~från~~ var från denna dag alldeles oduglig.

2880

5

Om "sankets" borttagande.

Man kunde lätt taga "sanket" (mjölk och smör) ifrån sin granne. Man bara gick ett visst antal (oftast 7) varv omkring hans gödselhög (gödseln efter kreaturen). Om husbonden lyckades få syn på tilltaget, kunde han emellertid avvärja faran genom att med en piska slå den gående, så att blodet började rinna, varigenom det tilltänkta tjuveriet var fullständigt förhindrat.

6
2880

6

Klok gumma.

I Ströbytrakten, Skatelöv, bodde förr en märk-
värdig gumma, benämnd Kloka-Anna. I Huseby var man sysselsatt med
plöjning vid ett tillfälle, då Kloka-Anna åkte förbi. (Man plöjde
med oxar). Det berättas, att alla oxarna stannade utom ett par.
Då man frågade henne efter orsaken till att ett par fortsatte, sa-
de hon, att det berodde på tågstickan. Den var gjord nämligen
av en "flåjrönn". Sådana rönnar hade hon ej någon makt över.

(Anm. Tågsticka är en rund träpinne av ungefär 15 cm. längd, med
vilken man fastgör lasset vid dragarnas uk (sele). - "Flåjrönn"
kallas rönnar, som växa i andra träd utan att ha förbindelse med
marken.)

Aringräs, Sm

Småland
Aubo, kd
Aringräs m.

1929

Uppr. a. Av. Hagström, 1929
Efter Anders Johansson.

"Gloson".

"Gloson" var mycket noga med att man icke slädde av all säden. På den sista åkern skulle man nämligen lämna litet kvar på ett hörn. Underlät man detta, blev "gloson" vred och förstörde hela det kommande årets gröda.

2880

8

Skydd mot onda makter.

Strax efter slutad sådd skulle man förr gå ett kors över åkern (från hörne till hörne), varunder en del besvärjelser skulle läsas. Härigenom hade man skyddat åkern och den blivande skörden mot onda andar och elaka människor, som annars ganska lätt kunde förstöra hela växtligheten på åkern.

2880⁹¹

9

Orm.

Om man slår en orm, måste man slå ihjäl honom fullständigt, annars kommer han hem till ens hem för att hämnas. För länge sedan hände det, att en gammal man bröt mot denna regel. Han lät ormen ligga halvdöd. På kvällen, då han skulle dra upp sin klocka (en dalaklocka), låg emellertid ormen i fodralet.

2880

10

Om snokar.

I en bondgård hade man snokar i ladugården.

Dessa skulle utfodras med mjölk varje dag. Husmodern, som i längden blev trött på snokarna (hon var rädd om mjölken) hällde en dag kokhett vatten i deras mjölkho, vilket hade till följd, att snokarna brände sig ohyggligt. Detta blev emellertid genast bestraffat, i det att alla kreaturen blevo hårlösa.

2880^{//}

11

Om försiktighetsåtgärder vid kalvning.

När kor har kalvat, händer det stundom, att de få ont i juvert (svullnad). Till skydd mot detta skulle alltid den första mjölken, som bars in i köket, bäras under kjolen (skörtet).

(Anm. På somliga ställen bar man mjölken under förklädet.)

176
2880

12

Om ett särskilt slags julbröd.

Till julen bakade man förr stora massor med bröd. Av god deg skulle man baka en särskilt stor kaka, på vilken det skulle ristats ett kors. Denna kaka skulle förvaras i en sädbinge (sädörk) tills våren kom. Då skulle den delas ut till dragarna innan vårarbetet började. Om möjligt skulle man söka få tag i "dråpet" (de oidisslade tuggorna) efter kakan och med detta skulle sedan ärgekröken (ådret) bestrykas innan den sattes i jorden.

2880^{13.}

13

Årsgång.

Det var nödvändigt att förr gå årsgång. Detta skulle ske julaftons natt. Troligen hade man då något sammanträffande med den onde. Från Slätthög berättas om en man, kallad Bläsen, att han blivit sjuk på julaftonen, varför han ej orkade gå årsgång. Sent på kvällen började det emellertid att bullra mycket starkt utanför stugväggen mittför den sjukes säng. Den sjuke bad då att få bli utburen, vilket han blev. (Ingen mer än han fick vara ute.) Efter en stund tystnade oljudet, och man hämtade in mannen, som då omtalade, att han träffat den onde och omtalat för denne, att han ej orkade gå årsgång.

17.
2880

14

Gamla ormar.

Män kan ibland träffa på mycket gamla ormar.
För att kunna slå ihjäl en sådan gammal orm, måste man begagna en
hårt sliten kälkås eller annan trästång, som har släpats på mar-
ken.

ACC. NR. 2880

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Hagström, Arvid, Sem. elev

Härad: Allbo Adress: Aringsås, Engaholm

Socken: Aringsås Berättat av Hagström, Johan

Uppteckningsår: 1929 Född år ..... i ..... Aringsås

15

Uppteckningen rör Tyda.

Då katten äter gräs, blir det snart regn-
väder.

2880^{16.}

16

Ljusstöpning.

Julljusen skulle stöpas av god, ren talg. Särskilt var detta fallet med kyrkoljusen. Var och en husfader skulle skicka ett ljus till kyrkan till jul. Detta gällde bönder i allmänhet.

Angående en slags små ljus, "Vättaljus", finnas mycket sparsamma och ofullständiga berättelser. I Kalfsvik skulle man dock ha stöpt dyl. i början av 1800-talet. Det var absolut nödvändigt att husfadern stöpte dem. Över dessa ljus skulle han läsa några hemlighetsfulla ord, vilka äro fullst. glömda. Ljusen skulle placeras i gränar, som stodo vid ingången till stugan. 3 (tre) i var.

2880^{17.}

17

Tyda.

Om man sitter och blir sömnig, då det kommer
någon person, blir denne med tiden mycket rik.

Bingsås, Sm

Anders Johansson

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2880¹⁸

18

Slakt.

Om man kokar ett stycke kött av ett djur, som slaktats under ny, blir stycket större. Har däremot djuret slaktats efter fullmåne, d.v.s. under ne, blir köttbiten mindre.

2880^{19.}

19

Tyda.

Vi få snart regnväder, ty skogskäringen byker.

(Anm. Skogskäringen byker-grått och rökigt över skogstopparna.)

2880 20.

20

Tyda.

Då flygmyrorna äro ute, blir det snart regn.